

Szőlőlevél-tekerő – *Sparganothis pilleriana* Den et Schiff.

Автор(и): проф. д.с.н. Ангел Харизанов

Дата: 12.06.2019 Брой: 6/2019

A szőlő kártevői – a szőlő téli rügyeit, virágzatait és leveleit károsító rovarok

Az első beszámolókat a szőlőmoly káros tevékenységéről szőlőn Lebeauf (1562) készítette, Bask pedig 1786-ban írta le. Később Audouin végzett kutatásokat a szőlő kártevő rovarain, jelentős figyelmet szentelve ennek a fajnak. A szerző az eredményeket egy, halála után, 1842-ben kiadott könyvben foglalta össze.

Elterjedés

A faj Európa minden szőlőtermesztő országában, Dél-Amerikában, más zónákban és régiókban elterjedt, de az USA-ban nem honosodott meg. A moly rendkívül káros a szőlőre Ausztria, Magyarország, Svájc, Franciaország, Olaszország, Spanyolország, Portugália és mások északi szőlőtermő területein, valamint a nyári időszakban magas páratartalmú területeken. A faj nagy kártétele szakemberek különböző országokból származó tudományos csoportjainak megszervezését tette szükségessé, hogy projekteket dolgozzanak ki a biológiájával, ökológiájával és a védekezés lehetőségeivel kapcsolatban. Bulgáriában 1936-ban és 1937-ben alacsony egyedszámban figyelték meg Pomorie környéki szőlőskertekben, de 1942-re tömegesen jelent meg a Vidin régióban – Novo Selo és Gărnovo falvakban, ami vegyszeres védekezést tett szükségessé (Popov V., 1962). Jelenleg a moly az egész országban elterjedt, de a legmagasabb populációsűrűségeket a Duna menti ültetvényekben, a Fekete-tenger partvidékén és az ország belsejében, a nagy víztestek közelében fekvő területeken rögzítették. Az 1977-1980 időszakban nagy sűrűségben figyelték meg Gigen, Gigenka mahala, Brest, Milkovitsa falvak és Gulyantsi város, Pleven régió szőlőiben; 1982-1986 között – Pomorie és a hozzá csatlakozó falvak szőlőiben; Veliki Preslav város és Imrenchovo, Blagoevo és Osmar falvak szőlőiben; 1980-1991 között – Burgas, Sozopol, Sinemorets, Kraimorie és más helyek régióiban. 1970-től 2003-ig – alacsonyabb sűrűségben Plovdiv, Pazardzhik, Haskovo, Stara Zagora, Sliven és Ruse régiók szőlőiben. A lárvák 38 családba tartozó 116 növényfajjal táplálkoznak – egyéves és évelő termesztett és vadon élő növényekkel, de előnyben részesítik a szőlőt. A faj polifágiája feltételeket teremt a széles elterjedéshez és megnehezíti a védekezést.

A kártétel jellege

Április első felében (a területtől függően korábban vagy később), a rüggyduzzadáskor a lárvák elkezdik elhagyni telelőhelyeiket (mindössze kb. 2 mm hosszúak) és a rüggyekre telepednek. A település 10-15, akár 20-25 napig tart, a telelőhelyektől és az április-május első felében uralkodó hőmérséklettől függően. Bőségesen selyemszálakkal kötik össze a rüggyeket vagy a fiatal leveleket, kis lyukakat rágnak bele, perforálják vagy teljesen elfogyasztják azokat. A rüggyek és levelek kiszáradnak. A rüggyefakadás után a lárvák az éppen fejlődő levelekre költöznek, szintén selyemszálakkal kötve össze azokat, csontvázzá tépik vagy kis lyukak formájában rágnak. Általában sok lárva táplálkozik egyetlen levélen. Egymás után változtatják táplálkozóhelyeiket, egyre több új levelet károsítva és levéltelenítve a szőlőt. A lárvák növekedésével a kár jelentősen megnő. Amikor megjelennek és növekedni kezdenek a virágzatok, a lárvák durván selyemszálakkal kötik össze azokat, és kirakják a virágrüggyeket és virágokat, majd a virágzat ágait is kirakják, amelyek kiszáradnak. A virágzatok károsítása súlyosabb és durvább, mint amit a szőlőmolyok okoznak. Később, a szőlő fejlődésétől függően, a lárvák a fiatal zöld bogyókat is károsítják, selyemszálakkal kötve össze és kirajva azokat. A kár a legsúlyosabb május végén – június elején, de egészen a hónap második feléig tart. A lárvák a szőlő belsejében, a

legárnyékosabb és legpárásabb részeken fejlődnek szívesebben. A szőlőmoly olyan fajtákon fejlődik és részesíti előnyben, amelyek sima és enyhén szőrös levelekkel, valamint piros vagy sötétkék bogyóbőrrel rendelkeznek.

Rövid morfológiai jellemzés

A lepkék nagyobbak, mint a szőlőmolyok lepkéi. Az első szárnyak okkerbarnák a hímeknél és sárgásbarnák a nőstényeknél. Három sötétebb színű sávot viselnek, amelyek a hím lepkéknél kifejezettebbek. A szárnyak színe gyakran lehet sötétebb vagy világosabb, a sávok pedig szélesebbek vagy keskenyebbek, és néha teljesen hiányozhatnak, vagy a nőstény lepkéknél csak kettő lehet. A pete megnyúlt-ovális, 1–1,3 mm hosszú, peteérés után zöld, később sárgászöld, sárga és barna lesz. A petéket a levelek felső oldalára cserepes mintázatban (átfedve) rakják le, és a kiegészítő nemi mirigyek váladékával fedik le – így alkotva az úgynevezett "tükröt". A lárvá színe változó. Zöld, sárgászöld és szürkészöld lárvák fordulnak elő, hosszanti sötétebb és világosabb csíkokkal a hátukon, és felálló szürkésfehér (viszonylag hosszú) szőrökkel. A fej, az előtor pajzs, a torlábak és a potrohvégi pajzs háti oldala majdnem fekete és fényes. A lárvá rendkívül érzékeny a mechanikus zavarásra, és a rázkódásra vagy érintésre ugrással vagy selyemszálon a talajfelszínre ereszkedéssel reagál. Teljesen kifejlődve eléri a 25–30 mm hosszúságot, ami lényegesen nagyobb, mint a szőlőmolyok lárváinak hossza.

Biológia, ökológia és fenológia

A faj évente egy nemzedéket fejleszt, és fiatal, táplálkozás nélküli lárvaként telet át sűrű selyemgubóban a szőlő kérge alatt, repedésekben, hasadékokban és egyéb hasonló rejtékhelyeken a szőlőn; repedésekben vagy földdarabok alatt a talajban; a tartórendszeren; száraz szőlőlevelekben és egyéb növényi maradványokon a szőlőskertekben. A teletőhelyek különbségei az oka annak, hogy a lárvák különböző időpontokban – április közepétől május első szakaszáig – telepednek a szőlő rügyeire és fiatal leveleire. Észak-Bulgária viszonyai között az első áttelelt lárvák április második felében telepednek a duzzadó rügyekre (néha még a rüggyduzzadás előtt), az utolsók pedig május első szakaszának végén. Miután károsították a rügyeket és fiatal leveleket, majd a levélbontás és hajtásnövekedés után, a lárvák a lombkorona belsejébe költöznek. 4 (ritkán 5) alkalommal vedlenek és 5–6 lárváállapoton mennek keresztül. Vedlés előtt bőségesen selyemszálakkal kötik össze a megtámadott részeket. A bábozódás általában június közepén és második felében kezdődik, és július első felében fejeződik be. A lárvák selyemgubóban bábozódnak a táplálkozási helyeken, száraz levelekben, gyakran a bábozódás előtt átrágva a levelek levélnyelét; a levelek elhervadnak és a bábozódás azokban történik. A bábáállapot 12–18 napig tart, a bábozódás helyén uralkodó hőmérséklettől és páratartalomtól függően. A lepkék rajzása július első felében kezdődik és egészen augusztus közepéig tart. A lepkék éjszakai rovarok. Napközben a szőlő lombkorona belsejében rejtőznek, és amint lenyugszik a nap, és éjszaka rövid távolságokat repülnek

szőlőtől szőlőig. A lepkék közötti párzás napnyugta után kezdődik, egész éjszaka tart, és néha a következő napba is átnyúlik. A lepkék nem táplálkoznak, de vizet isznak a harmatcseppekből. 3–4-től 10–12 napig élnek, párás időben tovább. A lepkék petéket raknak napnyugtától hajnali 4:00–5:00 óráig, maximum 21:00 és 24:00 óra között. A petéket a lombkorona belsejében lévő levelek felső oldalára csoportokban rakják le, és a kiegészítő nemi mirigyek váladékával fedik le. Egy csoport általában 40–60, ritkán akár 150–220 petét tartalmaz. Egy levélen 1–2, sok sorban 4–5 és akár 10–12 csoportban raknak petéket. A meg nem termékenyített petéket egyenként vagy több együtt rakják le, és ezek nem kelnek ki. Egy nőstény lepke 120-tól 400 petét rak. A peteállapot 10–15 napig tart. A peték és a többi fejlődési stádium igényes a levegő páratartalmára. Az embriófejlődés befejezése után egy lárvá lyukat rág a "petetükörön" és kilép, a többiek követik, és egyenként ugyanazon a lyukon keresztül távoznak. A lárvakikelés július harmadik szakaszában kezdődik és augusztus második feléig tart. A kikelés után a lárvák nem táplálkoznak, a lombkorona felett és azon túl másznak, és megfelelő telelőhelyeket keresnek, ahol sűrű gubót szőnek és nagy számban együtt telelnek át benne. Ebben az időszakban a lárvák kb. 2 mm hosszúak, szőrösek, könnyűek, és a szél messze, a petecsoporttól elrepítheti őket.

Védekezés

A szőlőmoly ellen minden lombkorona-kezelési műveletet végrehajtanak – hajtásritkítás, csúcsritkítás, letörés, oldalhajtás-eltávolítás és lombkorona-ritkítás; talajművelés a vegetációs időszakban; kiegyensúlyozott műtrágyázás; monitorozás az egyes fejlődési stádiumok fenológiájának, és különösen az áttelelt lárvák rügyekre és fiatal hajtásokra vándorlásának időszakának, valamint a lárvakikelés és a telelőhelyekre való szétszóródás időszakának meghatározására, és szükség esetén rovarirtó szert alkalmaznak. Két időszakban alkalmazzák őket – április második felében – május elején az áttelelő lárvák táplálkozóhelyekre vándorlása során, valamint június harmadik szakaszában és augusztus első felében a lárvakikelés és a telelőhelyekre való mozgás időszakában. A következő rovarirtó szerek egyikét alkalmazzák: Mageos WG – 7 g/da, várható idő 14 nap; Meteor SC – 70 g/da, várható idő 3 nap; Plinto 10 EC – 40–60 ml/da, várható idő 15 nap; Avant 150 EC – 25 ml/da, v